

► Hyvinvoiva Suomi 2011

YKSINYRITTÄJÄOHJELMA

Yksinyrittäjäohjelma liittyy Suomen Yrittäjien Hyvinvoiva Suomi 2011 -tavoiteohjelmaan.

SISÄLTÖ

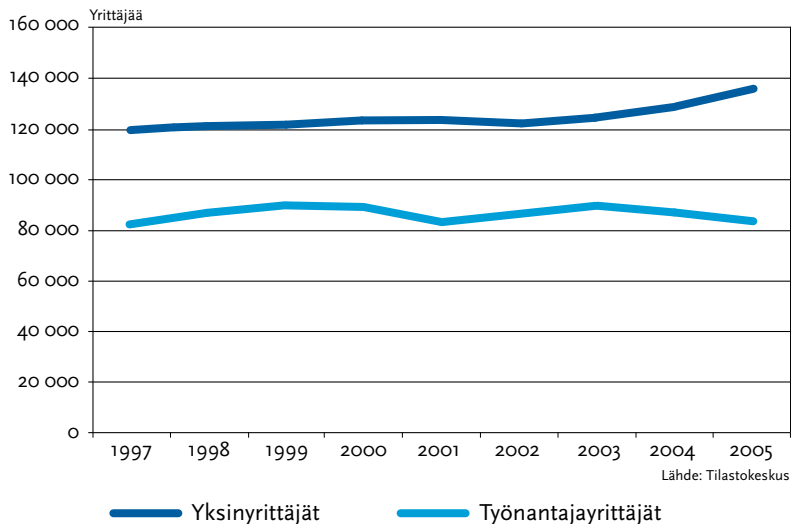
YKSINYRITTÄJÄ SUOMESSA	2
I YKSINYRITTÄJÄN SOSIAALITURVA	4
1. Työttömyys	5
2. Vanhemmuus	6
3. Koulutusjärjestelmä	8
4. Vuorotteluvapaa	9
5. Tapaturmaturva	9
6. Muu toimeentuloturva	10
II VEROTUS	12
1. Nettovarallisuuden laskenta toiminimiyrityksessä	12
2. Lopetetun yritystoiminnan tappioiden vähentämismahdollisuus	13
3. Yhteen kertaan verotetuille osingoille vähimmäismäärä	13
4. Pantattu omaisuus laskettava nettovaroihin	14
5. Sairastuneen lapsen hoitajan palkka vähennyskelpoiseksi	14
III YRITTÄJÄN ASEMA, KUN YRITYSTOIMINTA EPÄONNISTUU	15
IV LISÄHENKILÖN PALKKAAMINEN	18
V JULKISET NEUVONTAPALVELUT EDISTÄMÄÄN YKSINYRITTÄJIEN TOIMINTAA	20

YKSINYRITTÄJÄ SUOMESSA

Suomen toiminnassa olevista noin 230.000 yrityksestä lähes 140.000 on yhden henkilön yrityksiä. Toisin sanoen kuusi kymmenestä on yrityksiä, joissa työskentelee vain yrittäjä yksinään ilman ulkopuolisia työntekijöitä ja ilman, että kukaan yrittäjän perheenjäsenistäkään on yrityksessä työssä. Lähes poikkeuksetta uusi yritystoiminta aloitetaan yhden henkilön yrityksenä. Näiden pienimpien yritysten joukosta osa lähtee sittemmin kasvamaan, ja näistä yrityksistä muodostuu aikanaan myös palkkatyötä muille ihmisille tarjoavia suuriakin työpaikkoja.

Yksinyrittäjät toimivat pääasiassa yksityisinä elinkeinonharjoittajina toiminnimellä, mutta myös osakeyhtiömuotoa käytetään enenevässä määrin yhdenkin henkilön yritysmuotona. Osakeyhtiöiltä vaadittavan osakepääoman vähimmäismäärän pienentäminen edistää hyvin yritystoiminnan aloittamista suoraan yhtiömuotoisena.

Yksinyrittäjän tilanne poikkeaa muista erityisesti siinä suhteessa, että yrittäjä tekee yrityksessään lähtökohtaisesti kaikki työt itse. Yrittäjät käyttävät keskimäärin selvästi enemmän aikaa työhönsä kuin palkansaajat ja tämä koskee myös yksinyrittäjiä. Yksinään toimimisesta seuraa myös se, että jos yrittäjä esimerkiksi sairastumisen tai muun syyn vuoksi on estynyt työnsä tekemisestä, työt jäävät useimmissa tapauksissa kokonaan tekemättä ja ansio syntymättä. Niinpä yksinyrittäjän mahdollisuudet yrityksestään poisaoloihin esimerkiksi perheen hoitovelvoitteiden vuoksi tai loman pitämiseksi ovat monessa tapauksessa rajoitetummat kuin muilla kansalaisilla. Yritystoimintansa kehittämisessä hän on myös melko lailla yksin. Yksinyrittäjällä ei ole mahdollisuuksia käydä kenenkään kanssa yrityksen sisällä toiminnan kehittämistä ja mahdollista kasvattamista koskevia keskusteluita.

Kuva 35. Yksin- ja työnantajayrittäjien määrän kehitys

Yksinään yrittäjänä toimimisen ongelmia ei voida kovinkaan suurelta osin korjata lainsäädännöllä, mutta joissain asioissa on mahdollista myös yhteiskunnan toimin helpottaa yksinyrittäjän tilannetta.

Seuraavassa käydään läpi eräitä aihealueita, joilla yksinyrittäjien toiminnan edellytyksiä olisi mahdollisuus parantaa valtiovoimien tekemien ratkaisuin.

I YKSINYRITTÄJÄN SOSIAALITURVA

Sosiaaliturvan olemassaolo korostuu yksinyrittäjänä toimittaessa. Niinpä yrittäjien sosiaaliturvan kehittämistä ylipäätään voi pitää erityisen tärkeänä yksinyrittäjien kannalta.

Yrittäjän ja palkansaajan sosiaaliturvassa on ollut huomattavia eroja. Nyt päättyvän vaalikauden kuluessa eroja on kavennettu mm. lyhentämällä sairausvakuutuksen päivärahan maksamisen karenssi-aikaa ja mahdollistamalla yrittäjälle oikeus saada sairaanhoitoa työterveyshuollon yhteydessä. Samoin on korjattu perheen yrityksestä työttömäksi jäävän perheenjäsenen työttömyysturvaan siten, että päivärahan maksaminen ei enää edellytä yrityksen toiminnan lopettamista tai keskeyttämistä kokonaisuudessaan.

Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan sosiaaliturvan eroja palkansaajan ja yrittäjän välillä on pyrittävä poistamaan kaikissa niissä asioissa, joissa eroavuutta ei voida perustella yritystoiminnan luonteesta ja siihen kuuluvasta yrittämisen riskistä johtuvilla seikoilla. Kun kysymys on esimerkiksi iästä, vanhemmuudesta tai sairastumisesta aiheutuvista riskeistä, tulisi yrittäjän olla yhtä lailla turvatussa asemassa kuin palkansaajankin.

Osa palkansaajan ja yrittäjän sosiaaliturvan eroista taas seuraa työehtosopimuksista, jolloin eroja ei ole edes mahdollista lainsäädännöllä poistaa. Tällaisia ovat esimerkiksi työntekijän oikeus täyteen palkkaan sairausajalta sekä äitiysvapaan palkallisuus.

Vaikka erot yrittäjän ja palkansaajan sosiaaliturvassa yksittäisinä asioina saattavat vaikuttaa merkitykseltään vähäisiltä, ne kuitenkin kokonaisuutena merkitsevät sosiaaliturvariskin ottamista palkansaajasta yrittäjäksi ryhdyttäessä.

Keskeisimmät sosiaaliturvaerot liittyvät seuraaviin tilanteisiin:

1. Työttömyys

Työttömyysturvalain mukaan henkilöllä ei ole oikeutta työttömyysturvaan siltä ajalta, jona hän työllistyy päätoimisesti yrittäjänä tai sitä vastaavalla tavalla omassa työssään. Päätoimisesti yritystoiminnassa työllistyneen henkilön edellytetään lopettavan tai keskeyttävän yritystoimintansa vähintään 4 kuukaudeksi ennen kuin hän voi saada työttömyysturvaa.

Säännöksen tavoitteena on ollut, ettei yritystoiminnan riskiä siirrettäisi sosiaaliturvajärjestelmälle. Lähtökohta on sinällään oikea. Nykyinen sääntely saattaa kuitenkin johtaa kohutuuttomiin tilanteisiin erityisesti niiden yrittäjän perheenjäsenten osalta, joilla on pieni omistusosuus tai hallinnollinen asema yrityksessä.

Yritystoiminnan tai oman työn lopettamista tai neljän kuukauden keskeytystä ei työttömyysturvalain mukaan edellytetä, jos henkilön päätoiminen työllistyminen on ollut satunnaista. Henkilön päätoimisen työllistymisen katsotaan olleen satunnaista, jos hän on työttömyysturvalain tarkoittama perheenjäsen, jolla itsellään ei ole ollut määräsvaltaa yrityksessä ja joka on työllistynyt yrityksessä enintään kuuden kuukauden ajan.

1.10.2007 lähtien yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturva-asemaa helpotetaan edelleen. Työttömyysturvaa voi uuden säännöksen mukaan saada perheenjäsen, ja jonka tekemä työ yrityksessä loppuu tuotantosuunnan loppumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tämä helpotus koskee vain niitä perheenjäseniä, joilla ei ole eikä ole ollut vähäistäkään omistusoikeutta tai hallinnollista asemaa yrityksessä. Muiden perheenjäsenten osalta edellytetään edelleen koko yrityksen toiminnan loppumista, jotta he voisivat saada työttömyysturvaa.

Työttömyysturvan rahoitus poikkeaa tuntuvasti palkansaajista, kun yrittäjät rahoittavat kokonaan itse oman ansiosidonnaisen turvansa. Tämän seurauksena ansiosidonnainen työttömyysturva on yksittäiselle yrittäjälle tuntuvasti kalliimpi kuin palkansaajalle. Tältä osin työttömyysturvan eroavuuden korjaaminen palkansaajan ja yrittäjän välillä näyttää kuitenkin vaikealta.

- **Yrityksen osaomistajien ja yrittäjän perheenjäsenten työttömyysturvaa on kehitettävä edelleen.**

2. Vanhemmuus

Vanhemmuuden ja yrittäjyyden yhteensovittamisen ongelmat koetaan varsin raskaiksi. Toisaalta yrittäjätyön luonteeseen kuuluvat epäsäännölliset ja joskus pitkätkin työajat sekä yhdenjaksoisen asiakaskontaktin ylläpitäminen, joita on melko lailla mahdollista sosiaaliturvajärjestelmän avulla korvata.

Sairausvakuutuslain mukaiset päivärahat määräytyvät palkansaajalla verotetun työtulon perusteella, ja yrittäjällä YEL-työtulon perusteella. Päivärahaetuuksien saamisen edellytykset ovat yrittäjällä ja palkansaajalla yhtenevät, mutta muutamien muiden etuuksien saamisedellytykset poikkeavat toisistaan. Yrittäjyyden ja vanhemmuuden yhteensovittamista tulisikin tukea nykyistä laajemmin:

Osittainen hoitoraha on etuus, jota maksetaan vanhemmalle, joka lyhentää työaikaansa lapsen hoidon vuoksi. Osittaisen hoitorahan maksaminen on sidottu työ- tai virkasuhteeseen, joten yrittäjänvanhemmalla ei ole oikeutta osittaiseen hoitorahaan. Yrittäjällä on kuitenkin palkansaajan oikeutta vastaava oikeus osittaiseen vanhempainrahaan, jota maksetaan vanhempainrahakaudella lyhennettyä työpäivää tekeväälle. Tämä oikeus yrittäjällä on silloin, kun omassa yrityksessä tehty työ vähenee 40 – 60 prosenttiin aiemmasta vähintään kahden kuukauden ajaksi. Osittainen hoitoraha rahoitetaan kunnallisin verovaroin, joten rahoitukseen liittyviä perusteita etuuden rajaamiseen vain työntekijöihin ei ole.

- **Oikeus osittaiseen hoitorahaan tulisi ulottaa koskemaan myös yrittäjiä samoin edellytyksin kuin osittainen vanhempainraha.**

Palkansaajalle on työsopimuslaissa taattu oikeus jäädä tilapäiselle hoitovapaalle, jonka tarkoituksena on sairaan lapsen hoidon järjestäminen. Tilapäistä hoitovapaata voi saada enintään 4 työpäivää kerrallaan, ja työsopimuslain nojalla se on palkatonta. Työehtosopimuksilla on kuitenkin sovittu palkanmaksuvelvollisuudesta tilapäisen hoitovapaan ajalta.

Yrittäjälle lapsen sairastumisesta aiheutuvia kuluja ei korvata mitenkään, ja yrittäjätoiminnan luonteesta johtuen yrittäjän työpanosta lapsen sairastuessa on usein mahdotonta korvata. Käytännössä yrittäjä lapsen sairastuessa joko palkkaa sairaalle lapselleen hoitajan kotiin tai tilanteen salliessa kuljettaa sairaan lapsen mukanaan.

Sairaan lapsen hoitajan palkkaamisesta aiheutuneista kuluista voi tehdä kotitalousvähennyksen. Vaikka oikeus vähennyksen tekemiseen onkin, on yrittäjä palkansaajaan verrattuna selkeästi huonommassa asemassa, koska vähennystä ei silloin voi käyttää muuhun kotitaloudessa tehtävään työhön.

Osakeyhtiöllä ja henkilöyhtiöllä on oikeus vähentää kustannukset, jotka aiheutuvat työntekijän taikka yrityksessä työskentelevän osakkaan tai yhtiömiehen sairastuneen lapsen hoitajan palkkaamisesta. Toiminimellä toimiva yrittäjä on asetettu muista poikkeavaan asemaan siten, että hänelle ei myönnetä verotuksessa vähennystä hänen palkatessaan hoitajan hoitamaan sairastunutta lastaan.

- **Yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivalle yrittäjälle on annettava oikeus tehdä verotuksessa vähennys hänen palkatessaan sairastuneelle lapselleen hoitajan.**

3. Koulutusjärjestelmä

Koulutusjärjestelmä ottaa aiempaa paremmin huomioon yrittäjän oman osaamisensa kehittämistarpeet. Aikuiskoulutuksen keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu pienyrityksen palvelutehtävä. Yrittäjän oppisopimus on hyvä vaihtoehto yrittäjälle oman osaamisensa kehittämisvälineeksi. Tällöin opiskelu tapahtuu oman työn ohessa yritystoiminnan keskeytymättä. Yrittäjä on oikeutettu samoihin opintososiaalisiin etuihin kuin palkansaajakin.

Selkeä epäkohta yrittäjän koulutuksen aikaisessa sosiaaliturvassa on yrittäjän aikuiskoulutustuessa. Yrittäjällä on oikeus aikuiskoulutustuen perusosaan, joka on 23,36 euroa opiskelupäivältä. Yrittäjän on koulutuksen vuoksi keskeytettävä työntekonsa tai olennaisesti vähennettävä sitä. Lisäksi edellytetään, että yrittäjän tulot ovat alentuneet vähintään kolmasosalla koulutuksen aikana ja sen johdosta. Ansiotulojen aleneminen selvitetään takautuvasti ja tuki myös myönnetään takautuvasti opintojen loputtua tai vähintään kolmen kuukauden tarkastelujaksoissa. Tämä asettaa yrittäjän usein taloudellisesti vaikeaan asemaan.

Lisäksi koulutuksesta johtuvien ansiomenetysten näyttösäännökset vaikeuttavat käytännössä aikuiskoulutustuen saamista. Yrittäjän on annettava selvitys tulojen alenemisesta koulutusaikana. Lähtökohtana tulovertailussa on viimeksi suoritettu verotus ja siinä vahvistetut yrittäjän ansiotulot. Ansioiden alenemisen osoittaminen on yrittäjille ongelmallista. Yrittäjän ansiot eivät ole yhtä säännölliset kuin palkansaajan ja siten yrittäjän voi olla vaikea osoittaa riittävä ansion alenema edellytetyn jakson aikana.

- **Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen perusteena tulisi olla pelkästään näyttö tukeen oikeuttaviin opintoihin osallistumisesta tai opintojen suorittamisesta. Tämä lisäisi aikuiskoulutustuen käytettävyyttä yrittäjien osalta. Lisäksi koulutuksen ja tuen maksatuksen välinen aika ei saa olla kohtuuttoman pitkä.**

4. Vuorotteluvapaa

Vuorotteluvapaa on työnantajan ja työntekijän väliseen sopimukseen perustuva järjestelmä, jossa työnantaja sitoutuu palkkaamaan vuorotteluvapaalle jäävän henkilön sijaan työttömänä olevan sijaisen. Vuorotteluvapaan ajalta työntekijä saa nk. vuorottelukorvausta, joka rahoitetaan kuten työttömyysturva.

Vuorotteluvapaajärjestelmän kehittämistä koskeva työ on käynnissä. Kun näköpiirissä on työvoimapula, vastaisuudessa on syytä arvioida kriittisesti mahdollisuuksia ottaa käyttöön uusia vapaajaksoja. Mikäli vuorotteluvapaajärjestelmää kuitenkin päätetään jatkaa, vuorotteluvapaajärjestelmä on ulotettava myös yrittäjiin ja yrityksessä työskenteleviin perheenjäseniin. Tämä olisi perusteltua kansalaisten yhdenvertaisuuden näkökulmasta, vaikkakin yrittäjätyöhön sinällään saattaa olla vaikeuksia yhdistää pitkäköjä vapaajaksoja. Tämä saattaisi kuitenkin olla mahdollista esimerkiksi yhden henkilön työllistävissä konsultti- tai koulutusyrityksissä tai perheyrityksissä, joista toinen puoliso jäisi vuorotteluvapaalle.

- **Jos vuorotteluvapaajärjestelmää jatketaan, se on ulotettava koskemaan myös yrittäjiä ja yrittäjäperheenjäseniä.**

5. Tapaturmaturva

Työnantajalla on tapaturmavakuutuslain mukainen velvollisuus ottaa tapaturmavakuutuslain mukainen vakuutus työntekijälleen. Velvollisuus on sidottu työsuhteeseen. Yrittäjällä on tapaturmavakuutuslain mukaan oikeus ottaa lain mukainen vakuutus itselleen. Korvaukset ovat vastaavat kuin palansaajalla. Yrittäjän tapaturmavakuutus kattaa sekä työtettä vapaa-ajan.

Yrittäjille tapaturmavakuutuslain mukainen vakuutusmahdollisuus on erittäin tärkeä. Arviolta 125 000 yrittäjää on ottanut itselleen laissa tarkoitetun tapaturmavakuutuksen. On hyvin epätodennäköistä, että vakuutusyhtiöt voisivat tarjota tapaturmavakuutuslain laajuista vakuutusturvaa ilman nykyisenkaltaista säännöstä. Erityisesti tämä tulisi vaikuttamaan tapaturmavakuutuslain mukaisiin pysyviin ansionmenetyskorvauksiin ja kuntoutusetuuksiin. Tapaturmavakuutuslain mukainen vakuutus on tällä hetkellä ainoa keino, jolla yrittäjä voi vakuuttaa itsensä ammattitautien varalta. Vakuutusyhtiö ei myöskään voi kieltäytyä tekemästä tapaturmavakuutuslain mukaista vakuutus sopimusta.

Tapaturmavakuutuslain mukaisen vakuutusmahdollisuuden säilyttämistä tukevat erityisesti perusoikeussäännökset. Perustuslain mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Yrittäjien tapaturmavakuutuksen poistaminen tapaturmavakuutuslaista aiheuttaisi eroavaisuuksia tapaturmaturvan sisällössä sen perusteella, onko henkilö työsopimussuhteinen vai ei. Nykyinen järjestelmä on yhtäläinen ja kattava. Todennäköisesti muutos myös nostaisi yrittäjän tapaturmavakuutuksen kustannuksia ja kaventaisi turvaa. Toisaalta tapaturmavakuutuksen tekeminen pakolliseksi kaikille yrittäjille nostaisi aloittavan yrittäjän lakisääteisiä kustannuksia ja tätä kautta kynnystä ryhtyä yrittäjäksi.

- **Yrittäjien mahdollisuus nykyisenkaltaiseen tapaturmavakuutukseen on säilytettävä.**

6. Muu toimeentuloturva

Lakisääteisiä eroja viimesijaisen turvan saamisessa yrittäjä/palkansaajastatuksen välillä ei ole. Sen sijaan esimerkiksi toimeentuloturvan myöntämisessä on esiintynyt ongelmia, koska yrittä-

jän on joskus oletettu myyvän työväliseensä, ennen kuin toimeentuloturva voidaan myöntää. Tämä aiheuttaa sen, ettei yrittäjällä tulevaisuudessakaan ole mahdollisuutta hankkia toimeentuloaan yritystoiminnallaan. Samoin on esiintynyt erimielisyyksiä yrittäjälle jäävän tulon laskemisesta silloin, kun yrityksessä on liikevaihtoa, mutta se ei tuota voittoa, eikä yrittäjä saa (väliaikaisesti) sitä kautta toimeentuloaan.

Toimeentuloturvaan liittyviä em. ongelmia tulisi pyrkiä ratkaisemaan siten, että elinkeinotoiminnalle välttämättömien työkalujen myymistä ei edellytettäisi toimeentuloturvan saamisen edellytyksenä silloin, kun henkilöllä olisi mahdollista edistää omatoimista toimeentuloaan ao. työkaluilla. Tämä on myös toimeentulotukilain lähtökohta.

- **Väliaikaisesti kannattamattomaan yritystoimintaan liittyviä ongelmia voitaisiin ratkaista tuottamalla toimeentuloturvan käytännön päätöksentekijöiden käyttöön yhtenäisiä ohjeita siitä, kuinka yrittäjälle jäävä tulo lasketaan.**

II VEROTUS

Verosääntelyllä on olennainen vaikutus myös yksinyrittäjän tulonmuodostukseen. Verolainsäädännössä yksinyrittäjä on eräissä tilanteissa epäedullisessa asemassa verrattuna muuhun yritykseen. Tämä seuraa siitä, että yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivaa yritystä kohdellaan verotuksessa toisella tavoin kuin yhtiömuodossa toimivaa yritystä. Yrityksen oikeudellisen muodon valinta johtaa näin ollen joissain tapauksissa siihen, että yksinään toimiva yrittäjä joutuu muita ankaramman verotuksen kohteeksi.

1. Nettovarallisuuden laskenta toiminimiyrityksessä

Yksinään toiminimellä toimivan yksityisen elinkeinonharjoittajan asema poikkeaa osakeyhtiömuodossa tai henkilöyhtiönä toimivien asemasta siinä, että toiminimiyrityksen pankkitilillä olevia talletuksia ei voida ottaa huomioon yrityksen varoina laskettaessa yrityksen nettovarallisuuden määrää. Yksinyrittäjä on näin muita epäedullisemmassa asemassa verotuksessa silloin, kun hän ei ole perustanut yritystään yhtiömuotoon. Toiminimiyrityksen tilin käyttö voidaan tarvittaessa jälkikäteen selvittää samalla tavoin kuin henkilöyhtiön tilin käyttäminen. Yrityksen pankkitilillä olevia varoja ei oteta huomioon nettovarallisuutta laskettaessa, vaikka kaikki tilillä olevat varat ovat vastuussa yrityksen kaikista velvoitteista.

- **Toiminimiyrityksen pankkitilillä olevat varat on otettava huomioon laskettaessa yrityksen nettovarallisuuden määrää.**

2. Lopetetun yritystoiminnan tappioiden vähentämismahdollisuus

Yritystoiminnan aloittaminen edellyttää aina taloudellisen riskin ottamista. Taloudellinen tulos on epävarma. Aloittamisen kynnyistä madaltaisi mahdollisuus vähentää tappiolliseksi osoittautuneen ja tästä syystä lopetetun yritystoiminnan kerryttämien tappioiden vähentäminen yrityksen omistajan henkilökohtaisessa yritystoimintaa seuraavien vuosien verotuksessa. Väärinkäytösten estämiseksi vähentämismahdollisuus tulisi rajata aitoon alkuvuosien tappiolliseen yritystoimintaan, joka on myös tästä syystä lopetettu.

- **Yrityksen omistajana olevan luonnollisen henkilön henkilökohtaisessa tuloverotuksessa tulee saada vähentää ne yrityksen tappiot, jotka ovat syntyneet kyseisen henkilön perustaman ja käynnistämän yrityksen ensimmäisten vuosien aikana ja jotka jäävät vähentämättä yrityksen tuloverotuksessa toiminnan lopettamisen vuoksi.**

3. Yhteen kertaan verotetuille osingoille vähimmäismäärä

Palvelusektorin yritysten määrä lisääntyy jatkuvasti ja ne ovat usein yhden henkilön yrityksiä. Tämän alan yrityksille on tyyppillistä investointien vähäisyys, koska yrityksen liiketoiminnan keskeinen voimavara on yrityksessä toimivien henkilöiden osaamisessa. Toiminnan luonteesta seuraa, että yritys ei kerry merkittävää nettovarallisuuden määrää. Vähäisen nettovarallisuuden omaavien yritysten osingot menevät pääosin ansiotulona verotettavaksi. Myös tällaisen yritystoiminnan kehittämistä tulee kannustaa säätämällä tietty osa jaetus osingosta yhteen kertaan verotettavaksi riippumatta osinkoa jakavan yrityksen nettovarallisuuden määrästä.

- **Osinkotulot on säädettävä verovapaiksi 5 000 euron vuosittaiseen määrään asti.**

4. Pantattu omaisuus laskettava nettovaroihin

Yrittäjän yksityinen omaisuus on usein vastaamassa yrityksen velvoitteista sen johdosta, että yrittäjä on pantannut yksityistä omaisuuttaan yrityksen velvoitteista. Näin on tilanne usein osakeyhtiömuodossa toimittaessa, mutta myös henkilöyhtiönä tai yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimittaessa yrittäjä voi joutua pantaamaan yksityisomaisuuttaan. Vaikka nämä henkilökohtaiset sitoumukset eivät näy yrityksen taseessa, ne ovat yrittäjän kannalta selvästi ja yksiselitteisesti voimakas henkilökohtainen taloudellinen panostus yritystoimintaan. Tuotteiden ja palveluiden markkinoimiseksi sekä henkilökunnan työllistämiseksi on tehtävä tulevaisuuden odotusten perusteella pitkäkantoisia investointeja ja päätöksiä, joista yrittäjä kantaa lopullisen taloudellisen vastuun yksinään. Tällä hetkellä yrittäjän yksityistä, yrityksen velvoitteista pantattua omaisuutta, ei oteta huomioon laskettaessa verotusta varten yrityksen nettovarallisuuden määrää.

- **Yrityksen nettovarallisuuteen on laskettava mukaan yrityksen velkojen vakuutena oleva yrityksen omistajan yksityinen omaisuus.**

5. Sairastuneen lapsen hoitajan palkka vähennyskelpoiseksi

Edellä Yksinyrittäjän sosiaaliturva -jaksossa on jo todettu, että verotuksessa toiminimellä toimiva yrittäjä on asetettu muista poikkeavaan asemaan myös siinä, että hänelle ei myönnetä verotuksessa vähennystä hänen palkatessaan hoitajan hoitamaan sairastunutta lastaan. Yrityksen oikeudellisen muodon valinta ei saisi johtaa yrittäjien erilaiseen verokohteluun myöskään perheen hoitamiseen liittyvissä tehtävissä. Niinpä edellä jo on ehdotettu, että yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivalle yrittäjälle on annettava oikeus tehdä verotuksessa vähennys hänen palkatessaan sairastuneelle lapselleen hoitajan.

III YRITTÄJÄN ASEMA, KUN YRITYSTOIMINTA EPÄONNISTUU

Ylivelkaisuus, joka voi seurata yritystoiminnan epäonnistumisesta, on velkamäärältään usein huomattavasti suurempaa kuin kuluttajan velkaantuessa. Siksi yritystoiminnasta koituneesta ylivelkaisuudesta on myös vaikeampi selvittää. Suomessa velkavastuun tiedetään yleisesti toteutuvan tehokkaasti hyvin toimivan viranomaisjärjestelmän ansiosta, ja suomalaisten maksumoraali on samalla maailman kärkeä.

Taloudellisen riskin määrää on syytä pyrkiä rajaamaan myös yksinyrittäjänä toimittaessa, esimerkiksi ottamalla heti alusta alkaen käyttöön osakeyhtiö yritysmuotona. Monesti tosin osakeyhtiönä toimittaessakin yksinyrittäjä joutuu antamaan myös henkilökohtaisia sitoumuksia osakeyhtiönsä veloitteiden vakuudeksi, mutta tällöin joka tapauksessa tulee aina erikseen harkittavaksi henkilökohtaisten sitoumusten lisääminen. Jos taas yksinyrittäjä toimii yksityisenä elinkeinonharjoittajana eli ns. toiminimiyrityksenä, yrittäjä vastaa aina kaikista yrityksensä veloitteista myös kaikella henkilökohtaisella varallisuudellaan.

Niinpä yritystoiminnan epäonnistumisesta koituvan ylisuuren velkataakan uhka koetaan edelleen niin suureksi, että se osaltaan on ehkäisemässä yrittäjäksi ryhtymistä. Näin siitä huolimatta, vaikka meillä on jo yli kymmenen vuoden ajan ollut käytettävissä yksityishenkilön velkajärjestelyn mahdolli-

suus ylivelkaisuudesta selviämiseen ja vaikka on toteutettu eräitä muitakin riskiä pehmentäviä toimia kuten määräaika saatavien lopulliselle vanhentumiselle.

Suomessa vallitsevan alhaisen yrityshalukkuuden parantamiseksi on muiden toimien ohella myös velkavastuun sääntelyä on syytä uudistaa. Rehellisesti toimineelle ylivelkaantuneelle tulisi antaa mahdollisuus selvittää tilanteesta luovuttamalla omaisuutensa realisoitavaksi velkojen maksuun konkurssimenettelyssä siten, että vastuu vanhoista veloista päättyy siihen. Kysymyksessä olisi nykyisen yksityishenkilön velkajärjestelyn täydentäminen menettelyllä, jossa ei vahvistettaisi enää maksuohjelmaa.

Asuntovarallisuus muodostaa suomalaisten tärkeimmän yksittäisen varallisuuserän. Sen johdosta on tavallista, että asuntovarallisuutta, omaa asuntoa, käytetään aloittavan samoin kuin kasvutilanteessa olevan yrityksen luottojen vakuutena. Jos yritystoiminta ei onnistu eikä luottoja kyetä maksamaan, panttina oleva asunto realisoidaan ja yrittäjä menettää kotinsa. Tällaiset tilanteet voivat johtaa käytännössä kohtuuttomuuteen ja muodostavat yhden ehkä tärkeimmistä yrittäjyyden esteistä.

On arvioitu ilmeisen perustellusti, että jos asuntovarallisuuden käyttö vakuutena kielletäisiin, Suomen oloissa luoton saanti voisi vaikeutua merkittävästi sekä näin yrittäjyyden ja myös yrityksen kasvattamisen kynnyks saattaisi nykyisestä nousta. Tämän vuoksi ei liene järkevää pyrkiä kieltämään kokonaan asuntovarallisuuden käyttöä yritysvelkojen vakuutena.

Sitä vastoin voitaisiin kokeilla menetelmää, joka säilyttäisi velkojalle asuntovarallisuuden vakuusarvon osapuilleen nykyisellään, mutta antaisi velalliselle kuitenkin mahdollisuuden säilyttää kotinsa. Tämä voitaisiin toteuttaa luomalla tietyin ehdoin käytettävä asumisoikeusjärjestelmä panttina realisoitavaan asuntoon. Järjestelmä voisi olla esim. sellainen, että jos yritysvelkojen vakuutena oleva asunto joudutaan realisoimaan, velallisella on oikeus jäädä kohtuullista vuokraa vastaan asumaan asuntoon määrääjäksi, esim. viiden vuoden ajaksi. Määräajan kestäessä velalli-

sella olisi oikeus lunastaa asunto itselleen takaisin käyvästä arvosta. Osapuolten, eli asunnon uuden omistajan ja velallisen välillä voitaisiin sopia asumisoikeusajan jatkamisesta tai mahdollisesta myöhemmästä lunastuksesta. Jos aikaa ei jatkettaisi eikä yrittäjällä olisi mahdollisuutta lunastukseen, asumisoikeus päättyisi. Tällainen määräaikainen asumisoikeus antaisi mahdollisuuden selvittää pahimman yli ja mahdollisesti löytää rahoitus tilanteen ratkaisemiseksi.

- **Velkajärjestelyä on kehitettävä tarjoamalla ylivelkaantuneelle luonnolliselle henkilölle mahdollisuus hakeutua sellaiseen maksukyvyttömyysmenettelyyn, jossa hänen kaikki omaisuutensa realisoidaan velkojen suorittamiseksi sellaisin vaikutuksin, että hänen vastuunsa vanhoista veloista päättyy siihen.**
- **Ylivelkaantuneen asumismahdollisuuden turvaamiseksi oman asuntonsa pantanneelle velalliselle tulisi antaa mahdollisuus pitää lainan vakuutena ollutta ja velkojan haltuun siirtynyttä asuntoaan määräajan edelleen hallussaan kohtuullista vuokraa vastaan. Määräajan kestäessä velallisella olisi mahdollisuus lunastaa asunto itselleen takaisin käyvästä arvosta.**

IV LISÄHENKILÖN PALKKAAMINEN

Monessa tapauksessa yhden henkilön yrityksilläkin olisi mahdollisuuksia laajentaa toimintaa, mutta yrittäjät eivät välttämättä ole halukkaita ottamaan kannettavakseen niitä uusia riskejä ja velvoitteita, joita laajentamisen vaatima toisen henkilön palkkaaminen yritykseen tarkoittaisi. Toisen henkilön saaminen yritykseen merkitsisi kuitenkin monesti olennaista helpotusta yrittäjän toiminnalle, kun tehtäviä voisi jakaa.

Yhden henkilön yrityksessä lisähenkilön palkkaaminen työsuhteeseen on kuitenkin poikkeuksetta erittäin merkittävä päätös, kun se suhteutetaan yrityksen voimavaroihin. Yrittäjä ei useinkaan voi olla täysin varma siitä, että liikevaihto ja tulot kasvavat riittävässä määrin edes syntyvien palkkakustannusten kattamiseksi. Lisähenkilön ottaminen yhden henkilön yritykseen on siten taloudellisesti suuri ratkaisu yrittäjälle. Jos työntekijän työpanos ei vastaa odotuksia ja liikevaihdon kasvu jää odotettua pienemmäksi, solmitusta työsuhteesta seuraavat velvoitteet voivat käydä yritykselle hyvin raskaiksi, jolloin yrittäjä yleensä ensi vaiheessa joutuu tinkimään omasta tulonmuodostuksestaan.

Suomessa toimivia 140.000 yksinyrittäjää olisi voitava rohkais- ta lisähenkilön palkkaamiseen. Taloudellisesti lisähenkilön palkkaamiseen kannustaisi se, että yksinyrittäjälle annettaisiin työsuhteen alkuvaiheessa helpotusta työnantajamaksuissa ensimmäisen työntekijän kohdalla esim. 1–2 vuoden ajaksi. On sinänsä myönteistä, että valtiovalta on päättänyt vuoden 2007 budjetin yhteydessä käynnistää kokeilun, jossa määrättyillä alueilla oleville

yksinyrittäjille voidaan myöntää avustusta ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen.

Kun on kysymys työnantajaksi ryhtyvistä yksinyrittäjistä, häntä ei yleisesti ottaen voida pitää voimavaroiltaan ja osaamiseltaan sillä tavoin vahvempana työsopimussuhteen osapuolella, että työntekijällä ehdottomasti pitäisi olla yhtä vahva sopimusturva kuin suuren työnantajan palveluksessa olevalla työntekijällä. Niinpä työsopimuksesta seuraavan riskinjoon tarkistaminen yksilöperusteisen irtisanomisen osalta rohkaisisi osaltaan yksinyrittäjiä ulkopuolisen työntekijän palkkaamisessa.

- **Yksinyrittäjän aseman parantamiseksi on lisähenkilön palkkaamista helpotettava ottamalla käyttöön yksinyrittäjän määräaikainen maksualennus työnantajamaksuissa esimerkiksi 1–2 vuodeksi.**
- **Lisähenkilön palkkaamisen kynnystä madaltaa, jos ainakin pienissä yrityksissä yksilöperusteisen irtisanomisen perusteita muutetaan siten, että luovutaan vaatimasta työsopimuksen päättämiselle ”asiallista ja painavaa” syytä.**

V JULKISET NEUVONTAPALVELUT EDISTÄMÄÄN YKSINYRITTÄJIEN TOIMINTAA

Hyvin toimivalla neuvontaorganisaatiolla voidaan auttaa yrityksiä, myös yksinyrittäjiä niiden toiminnan kehittämässä ja kasvussa. Vuoden 2006 toukokuussa valtioneuvosto teki periaatepäätöksen julkisen yritystoiminnan neuvontajärjestelmän kehittämisestä, Yritys-Suomi -palvelujärjestelmästä. Uudistuksen tarkoituksena on muuttaa nykyinen päällekkäinen ja monimutkainen julkinen yrityspalvelujärjestelmä asiakaslähtöiseksi siten, että asiakas saa julkisia yrityspalveluja tasapuolisesti ja yhtäläisin perustein koko maassa mahdollisimman vaivattomasti ja saman toimintamallin pohjalta.

Yksinyrittäjien näkökulmasta on tärkeitä, että julkisten neuvontapalvelujen uudistus saadaan tehokkaasti käytännössä toteutetuksi. Yksinyrittäjien kannalta merkittäviä osia ovat erityisesti

- **asiakasvastaavajärjestelmä, jolloin yrittäjä voi hoitaa asiansa yhden henkilön kautta, vaikka itse palveluja tuotetaan hyvin monissa eri organisaatioissa, ja**
- **yrittäjäkeskeinen palvelujärjestelmä, joka antaa mahdollisuuden valita tarjolla olevista konsulteista parhaan mahdollisen yksinyrittäjien ongelmien ratkaisemiseen.**
- **Merkittävä asia uudistuksessa on myös valtakunnallisten asiantuntijapoolien luominen, jotta yrittäjä voisi saada mahdollisimman pätevän henkilökohtaisen mentorin tukemaan omaa yritystoimintaansa ja sen kasvua.**

Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät

Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
Puhelin (09) 229 221
Faksi (09) 2292 2980
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi